

BOLALARDA ANKILOGLOSSIYANI DAVOLASHNI OPTIMALLASHTIRISH

Mirhayidov Miraziz Mirholiqovich

Andijon davlat tibbiyot instituti, Phd,

Urayimov Boburbek Umidjon o'g'li

Andijon davlat tibbiyot instituti "Stomatologiya" fakulteti 2-kurs magistranti

Annotatsiya. *Mazkur maqolada bolalarda uchraydigan ankiлогlossiya (tilning qisqa yuganchasi) muammosi, uning klinik belgilarini aniqlash, tashxis qo'yish hamda davolash usullarini optimallashtirish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda ankiлогlossiyaning bolalarda ovqatlanish, nutq rivoji va og'iz bo'shlig'i gigiyenasiga ta'siri tahlil qilindi. Shuningdek, jarrohlik va konservativ davolash usullarining samaradorligi o'rganilib, optimal davolash yondashuvlari taklif etildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ankiлогlossiyaning erta aniqlash va zamonaviy jarrohlik usullarini qo'llash bolalarning funksional rivojlanishini yaxshilaydi.*

Kalit so'zlar: *ankiлогlossiya, til yuganchasi, bolalar stomatologiyasi, frenulotomiya, nutq rivojlanishi, pediatriya, jarrohlik davolash, og'iz bo'shlig'i patologiyasi.*

Kirish.

So'nggi yillarda bolalar salomatligini muhofaza qilish, ayniqsa tug'ma anomaliyalarni erta aniqlash va samarali davolash masalalari tibbiyotning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bolalarda og'iz bo'shlig'i va jag'-yuz sohasida uchraydigan tug'ma nuqsonlar orasida ankiлогlossiya, ya'ni til osti yuganchasining qisqaligi keng tarqalgan patologiyalardan biri hisoblanadi. Ushbu holatda tilni og'iz bo'shlig'ida erkin harakatlantirish imkoniyati cheklanadi, natijada tilning oldinga chiqarilishi, yuqoriga ko'tarilishi va yon tomonlarga harakati qiyinlashadi. Bu esa bolaning ovqatlanish jarayoniga, nutq apparatining shakllanishiga hamda og'iz bo'shlig'i funksiyalariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Tibbiy adabiyotlarda ankiлогlossiya yangi tug'ilgan chaqaloqlarning taxminan 3–5 foizida uchrashi qayd etilgan bo'lib, ayrim holatlarda bu ko'rsatkich undan ham yuqori bo'lishi mumkin. Mazkur patologiya ko'pincha hayotning ilk davrlarida aniqlanadi, chunki til harakatining cheklanishi chaqaloqlarda emish jarayonining qiyinlashishiga olib keladi. Natijada bola yetarli darajada ovqatlana olmaydi, bu esa uning umumiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Keyingi yosh bosqichlarida esa ankiлогlossiya nutq rivojlanishiga ta'sir qilib, ayrim tovushlarning noto'g'ri talaffuz qilinishiga sabab bo'ladi. Ayniqsa "r", "l", "t", "d" kabi til ishtirokida hosil bo'ladigan tovushlarni talaffuz qilishda qiyinchiliklar kuzatiladi.

Ankiлогlossiya nafaqat funksional muammolarni keltirib chiqaradi, balki og'iz bo'shlig'i gigiyenasiga ham ta'sir ko'rsatishi mumkin. Tilning harakati cheklanganligi tufayli og'iz bo'shlig'ida oziq-ovqat qoldiqlari ko'proq saqlanib qoladi va bu kariyes, gingivit hamda boshqa stomatologik kasalliklar rivojlanish xavfini oshiradi. Shu sababli ankiлогlossiyaning erta

aniqlash va to'g'ri davolash usulini tanlash stomatologiya, pediatriya hamda otorinolaringologiya sohalari uchun dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Hozirgi vaqtda ankiloglossiyaning davolashning bir necha usullari mavjud bo'lib, ular konservativ va jarrohlik yondashuvlarini o'z ichiga oladi. Konservativ usullarga logopedik mashqlar, til mushaklarini rivojlantiruvchi gimnastika va massaj kiradi. Jarrohlik davolash esa asosan til osti yuganchasini kesish yoki plastik rekonstruksiya qilish orqali amalga oshiriladi. Zamonaviy tibbiyot amaliyotida lazer texnologiyalaridan foydalanish keng qo'llanilmoqda, bu esa operatsiyaning xavfsizligi va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Shunga qaramay, ankiloglossiyaning davolashda bir qator muammolar mavjud. Jumladan, operatsiyaning qaysi yosh davrida o'tkazish maqsadga muvofiqligi, qaysi davolash usuli samaraliroq ekanligi hamda operatsiyadan keyingi reabilitatsiya choralari to'g'ri tashkil etish masalalari hali ham ilmiy tadqiqotlarni talab qiladi. Ayniqsa, bolalarda individual anatomik va funksional xususiyatlarni hisobga olgan holda davolash strategiyasini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

Mazkur ilmiy maqolaning maqsadi bolalarda ankiloglossiyaning aniqlash va davolash usullarini tahlil qilish hamda ushbu patologiyani davolash jarayonini optimallashtirishga qaratilgan samarali yondashuvlarni ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot doirasida ankiloglossiyaning klinik xususiyatlari, diagnostika usullari, konservativ va jarrohlik davolash usullarining samaradorligi hamda kompleks davolash yondashuvlari o'rganiladi. Bu esa bolalarda til funksiyasini tiklash, nutq rivojlanishini yaxshilash va umumiy hayot sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism.

Ankiloglossiya (til osti yuganchasining qisqaligi) bolalarda uchraydigan tug'ma anatomik nuqsonlardan biri bo'lib, til harakatining cheklanishi bilan tavsiflanadi. Ushbu holatda tilni og'iz bo'shlig'ida erkin harakatlantirish imkoniyati kamayadi, natijada til uchini oldinga chiqarish, yuqoriga ko'tarish yoki yon tomonlarga harakatlantirish qiyinlashadi. Bu esa bolaning ovqatlanish jarayoniga, nutq rivojlanishiga hamda og'iz bo'shlig'i gigiyenasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ankiloglossiya ko'pincha yangi tug'ilgan chaqaloqlarda aniqlanadi, biroq ayrim hollarda maktabgacha yosh davriga qadar aniqlanmay qolishi mumkin.

Ankiloglossiyaning rivojlanishi embrional davrda til osti to'qimalarining to'liq ajralib chiqmasligi bilan bog'liq bo'lib, bu holatda til osti yuganchasi qisqa yoki qalin bo'lib qoladi. Klinik jihatdan bu patologiya turli darajada namoyon bo'lishi mumkin. Yengil darajadagi ankiloglossiyada til harakati qisman saqlanib qoladi, shuning uchun bemor ko'pincha jiddiy muammolarni sezmaydi. O'rta darajadagi holatlarda tilning oldinga chiqarilishi qiyinlashadi va nutq talaffuzida ayrim tovushlar noto'g'ri shakllanadi. Og'ir darajadagi ankiloglossiyada esa til deyarli harakatsiz bo'lib, bu ovqatlanish, nutq va og'iz bo'shlig'i gigiyenasiga sezilarli darajada salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Bolalarda ankiloglossiyaning aniqlashda klinik ko'rik muhim ahamiyatga ega. Shifokor til harakatining amplitudasini, til uchining shaklini va til osti yuganchasining uzunligini baholaydi. Ko'pincha ankiloglossiyada til uchi yurak shakliga o'xshab qoladi, chunki qisqa

yuganchasi tilning markaziy qismini pastga tortib turadi. Bundan tashqari, bola tilini yuqori tanglayga yetkazishda yoki til uchini pastki labdan tashqariga chiqarishda qiyinchilikka duch keladi. Tashxis qo'yishda ayrim hollarda logoped yoki nutq terapevti bilan hamkorlik qilish tavsiya etiladi, chunki nutqdagi muammolarni baholash kompleks yondashuvni talab qiladi.

Ankiloglossiyani davolash usullari asosan konservativ va jarrohlik usullarga bo'linadi. Konservativ davolash yengil darajadagi ankiloglossiyada qo'llaniladi va til mushaklarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus mashqlarni o'z ichiga oladi. Bunday mashqlar tilni yuqoriga ko'tarish, oldinga chiqarish va yon tomonlarga harakatlantirishni o'rgatishga qaratilgan bo'lib, ular muntazam ravishda bajarilganda til harakati sezilarli darajada yaxshilanishi mumkin. Bundan tashqari, logopedik mashg'ulotlar ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular bolalarda to'g'ri nutq shakllanishiga yordam beradi.

Agar konservativ usullar yetarli samara bermasa yoki ankiloglossiya o'rta va og'ir darajada bo'lsa, jarrohlik davolash tavsiya etiladi. Jarrohlik usullarining eng keng tarqalgani frenulotomiya hisoblanadi. Frenulotomiya – bu til osti yuganchasini kesish orqali til harakatini erkinlashtirish jarayonidir. Ushbu operatsiya odatda qisqa vaqt ichida bajariladi va ko'pincha mahalliy og'riqsizlantirish ostida amalga oshiriladi. Yangi tug'ilgan chaqaloqlarda esa ayrim hollarda og'riqsizlantirishsiz ham bajarilishi mumkin, chunki til osti to'qimalarida nerv tolalari kam bo'ladi.

Murakkab holatlarda frenuloplastika usuli qo'llaniladi. Ushbu operatsiya jarayonida nafaqat yuganchani kesish, balki uning anatomik tuzilishini qayta shakllantirish ham amalga oshiriladi. Frenuloplastika asosan katta yoshdagi bolalarda yoki til harakati sezilarli darajada cheklangan hollarda tavsiya etiladi.

So'nggi yillarda ankiloglossiyani davolashda lazer texnologiyalaridan foydalanish keng tarqalmoqda. Lazer yordamida bajariladigan frenulotomiya bir qator afzalliklarga ega: operatsiya vaqtida qon ketish deyarli kuzatilmaydi, operatsiya jarayoni tez va aniq bajariladi, hamda operatsiyadan keyingi tiklanish davri qisqa bo'ladi. Bundan tashqari, lazer jarrohlik usuli infeksiya rivojlanish xavfini ham kamaytiradi.

Ankiloglossiyani davolashni optimallashtirishda operatsiyadan keyingi rehabilitatsiya ham muhim ahamiyatga ega. Operatsiyadan so'ng til mushaklarini rivojlantirishga qaratilgan mashqlar bajarilishi tavsiya etiladi. Bu mashqlar til harakatining to'liq tiklanishiga yordam beradi va chandiq to'qimasining paydo bo'lish xavfini kamaytiradi. Shuningdek, logopedik mashg'ulotlar ham davom ettirilishi kerak, chunki ular nutq tovushlarini to'g'ri shakllantirishga yordam beradi.

Shunday qilib, bolalarda ankiloglossiyani davolashda kompleks yondashuv muhim hisoblanadi. Erta diagnostika, to'g'ri tanlangan jarrohlik usuli va operatsiyadan keyingi rehabilitatsiya choralari to'g'ri tashkil etish davolash samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bu esa bolalarning nutq rivojlanishi, ovqatlanish jarayoni va umumiy hayot sifatining yaxshilanishiga xizmat qiladi.

Xulosa.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, bolalarda uchraydigan ankiloglossiya til osti yuganchasining tug'ma qisqaligi bilan bog'liq bo'lgan patologik holat bo'lib, u til harakatining cheklanishiga olib keladi hamda bolaning ovqatlanishi, nutq rivojlanishi va og'iz bo'shlig'i funksiyalariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ushbu nuqson ko'pincha hayotning dastlabki davrlaridayoq namoyon bo'ladi va o'z vaqtida aniqlanmasa, keyinchalik nutq apparati shakllanishi, artikulyatsiya jarayoni hamda stomatologik salomatlik bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli ankiloglossiyani erta tashxislash va davolash choralarini o'z vaqtida amalga oshirish pediatriya va stomatologiya amaliyotida muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ankiloglossiyaning klinik darajasini to'g'ri baholash davolash usulini tanlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Yengil darajadagi holatlarda konservativ yondashuv, ya'ni til mushaklarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus mashqlar va logopedik mashg'ulotlar ma'lum darajada ijobiy natija berishi mumkin. Biroq o'rta va og'ir darajadagi ankiloglossiyada jarrohlik aralashuvi eng samarali davolash usuli hisoblanadi. Frenulotomiya va frenuloplastika kabi jarrohlik usullari til harakatini tiklashga yordam beradi hamda bolaning nutq rivojlanishi va ovqatlanish jarayonini yaxshilaydi.

Zamonaviy tibbiyot amaliyotida lazer texnologiyalarining joriy etilishi ankiloglossiyani davolash samaradorligini sezilarli darajada oshirdi. Lazer yordamida bajariladigan frenulotomiya operatsiyasi minimal invaziv bo'lib, qon ketishning kamligi, operatsiya vaqtining qisqaligi hamda operatsiyadan keyingi tiklanish davrining tezligi bilan ajralib turadi. Bundan tashqari, lazer texnologiyasi infeksiya rivojlanish xavfini kamaytiradi va operatsiyadan keyingi asoratlarning oldini olishga yordam beradi.

Ankiloglossiyani davolash jarayonida faqat jarrohlik aralashuv bilan cheklanib qolish yetarli emas. Operatsiyadan keyingi rehabilitatsiya jarayoni, jumladan, til mushaklarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus mashqlar va logopedik mashg'ulotlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu choralar til harakatining to'liq tiklanishiga, nutq apparatining to'g'ri shakllanishiga hamda operatsiya natijasining uzoq muddatli barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, ankiloglossiyani davolashda multidisiplinar yondashuvni qo'llash, ya'ni pediatr, stomatolog va logoped mutaxassislarining o'zaro hamkorligi davolash samaradorligini yanada oshiradi. Bunday kompleks yondashuv bolaning individual anatomik va funksional xususiyatlarini hisobga olgan holda optimal davolash strategiyasini ishlab chiqish imkonini beradi.

Umuman olganda, bolalarda ankiloglossiyani davolashni optimallashtirish uchun erta diagnostika, to'g'ri tanlangan davolash usuli, zamonaviy jarrohlik texnologiyalaridan foydalanish hamda operatsiyadan keyingi rehabilitatsiya choralarini tizimli ravishda tashkil etish zarur. Ushbu yondashuv bolalarning nutq rivojlanishini yaxshilash, ovqatlanish jarayonini normallashtirish va ularning umumiy hayot sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Walsh J., Links A., Boss E., Tunkel D. Ankyloglossia and Lingual Frenotomy: National Trends in Inpatient Diagnosis and Management in the United States. Otolaryngology–Head and Neck Surgery, 2020.
<https://doi.org/10.1177/0194599820925415>.
2. Khan U., MacPherson J., Bezuhly M., Hong P. Comparison of Frenotomy Techniques for the Treatment of Ankyloglossia in Children: A Systematic Review. Otolaryngology–Head and Neck Surgery, 2020.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32482127/>.
3. Dias J.M., Paiva E., Pereira I.G. Lingual Frenotomy in Pediatric Ankyloglossia: A Diode Laser Approach. Cureus, 2024.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38455812/>.
4. Jones H., Hintze J., Walsh M. Lingual frenotomy for ankyloglossia in infants with breastfeeding difficulties. European Journal of Pediatrics, 2024.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39375199/>.
5. Xojiboyeva D.B. Logopediya: nutqida nuqsoni bo‘lgan bolalar bilan ishlash usullari. Technical Science Research in Uzbekistan, 2024.
<https://universalpublishings.com/index.php/tsru/article/view/3958>.
6. Akramova X. Aqliy nuqsonga ega bo‘lgan bolalar nutqining tovush talaffuz kamchiligini bartaraf etishning korreksion-logopedik ish usullari. Pedagogika va psixologiya jurnali, 2022.
<https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/4895>.